

3

De lees- en rekencoach

Ina Cijvat, Mandy Evers en Jarise Kaskens

Op dit moment staan de basisvaardigheden hoog op de agenda binnen het primair onderwijs.

In het hele land zijn scholen bezig om het reken- en leesonderwijs in hun school kritisch tegen het licht te houden en het onderwijs in deze vakgebieden te verbeteren.

Om duurzame verbeteringen binnen de school in gang te zetten, kan het zinvol zijn om externe deskundigen in te schakelen. Echter, na vertrek van deze deskundigen is het voor de borging van schoolontwikkeling van belang dat er ook binnen de school mensen zijn die zich structureel bezig houden met het vasthouden van de ingezette veranderingen. De lees- of rekencoach kan hierin een belangrijke rol spelen.

Het proces van schoolontwikkeling om te komen tot betere leerlingresultaten is een intensief traject waarbij op verschillende niveaus binnen de school moet worden ingestoken. De schoolleider, de interne begeleider en de leerkracht hebben hierin ieder hun eigen specifieke verantwoordelijkheden. De schoolleider en de interne begeleider ondersteunen de leerkracht en zorgen dat er op teamniveau aandacht besteed wordt aan scholing, intervisie en het maken van schoolbrede afspraken. Om de specifieke kennis en vaardigheden met betrekking tot goed lees- of rekenonderwijs te borgen in de school kan het zinvol zijn een interne lees- of rekencoach aan te stellen. De lees- of rekencoach is een ervaren teamlid die meerdere rollen binnen de school vervult, die allemaal te maken hebben met lees- of rekenonderwijs. Zij* heeft in de eerste plaats affiniteit met lezen of rekenen en weet veel van kwalitatief goed lees- of rekenonderwijs.

Als *inhoudelijk deskundige* kent zij de factoren die een rol spelen bij effectief onderwijs. Ze heeft ervaring met effectieve instructie en daarmee samenhangend goed klassenmanagement. Zij kent de lesstof van de verschillende leerjaren en heeft - al dan niet uit eigen ervaring - kennis van de in de school gebruikte methodes. Ook heeft zij in deze

rol weet van de veel voorkomende moeilijkheden bij het leren lezen en rekenen en van de didactische antwoorden daarop. Daar waar nodig zal zij een voortrekkersrol spelen bij het kiezen en implementeren van een nieuwe methode.

In de rol van *coördinator* houdt de lees- of rekencoach het lezen of rekenen structureel op de agenda: het blijft duurzaam onder de aandacht van het hele team. Dit doet zij onder andere door inhoudelijke teamvergaderingen te beleggen.

Daarnaast speelt de lees- of rekencoach een rol bij het systematisch volgen van de lees- of rekenresultaten van de verschillende groepen binnen de school. Dat vereist de nodige kennis over toetsen, maar ook de vaardigheid om toetsgegevens te analyseren en deze informatie - samen met de leerkrachten - naar de praktijk te vertalen of - samen met de schoolleider en de interne begeleider - om te zetten in schoolbreed beleid. In deze rol is de lees- of rekencoach in ieder geval een belangrijke gesprekspartner van de schoolleiding. Samen bekijken zij of de ingezette onderwijsontwikkeling nog steeds verloopt zoals gepland: is aan alle voorwaarden voor goed lees- of rekenonderwijs voldaan? Wat is een volgende stap in onze ontwikkeling?

coach

De derde, en wellicht voor de implementatie van effectief onderwijs belangrijkste rol van de lees- of rekencoach is die van *coach* en *begeleider*. De kennis en vaardigheden uit de andere twee rollen gebruikt de lees- of rekencoach om haar collega's te coachen bij het verzorgen van goed lees- of rekenonderwijs. We weten dat vooral leerkrachtvaardigheden een belangrijke rol spelen bij het verbeteren van de leerlingresultaten. Aandacht voor het verbeteren, aanleren en toepassen van deze vaardigheden is daarom het hart van effectieve schoolverbetering. Coaching van leerkrachten in hun eigen klassensituatie is hierbij cruciaal. De lees- of rekencoach is getraind om aan de hand van klassenbezoeken en feedbackgesprekken haar collega's begeleiding op maat te geven. Zij helpt haar collega's om te reflecteren op het goed toepassen van geleerde vaardigheden. Daarnaast ondersteunt de lees- of rekencoach in deze rol de leerkrachten bij het vertalen van observatie- en toetsgegevens naar concrete (groeps)plannen en concreet handelen in de klas. Vaak ontstaan obstakels in een wisselwerking tussen leerkracht, onderwijs, lesmateriaal en leerling. Door deze obstakels te benoemen en leerkrachten te ondersteunen bij interventies kan een rekencoach hen helpen zich professioneel te ontwikkelen. Door informatie te verzamelen en goede vragen te stellen kan een rekencoach systematisch helpen zoeken naar oplossingen voor de problemen waar collega's tegenaan lopen.

De lees- of rekencoach is over het algemeen een nieuwe 'functie' in de school, aangesteld om te ondersteunen bij het lees- of rekenonderwijs. Van belang is dat er nagedacht wordt over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen directie, interne begeleider, bouwcoördinator, leerkracht én de lees- of rekencoach. Het verdient aanbeveling om deze taken en verantwoordelijkheden vast te leggen of tenminste hierover het gesprek te voeren.

Een goede introductie in het team is ook belangrijk. De lees- of rekencoach kan aan het werk als alle teamleden op de hoogte zijn van de nieuwe 'functie' en als zij de meerwaarde ervan ervaren. De schoolleider speelt hierin een belangrijke, steunende rol. De beginnende lees- of rekencoach kan het best starten met het begeleiden van leerkrachten die hiervoor openstaan. Delen van good-practice-ervaringen tijdens teamvergaderingen kan andere collega's over de streep trekken om de lees- of rekencoach in te schakelen voor een klassenbezoek.

Samengevat maakt een lees- of rekencoach samen met de schoolleider, de interne begeleider en de rest van het team lees- of rekenbeleid en helpt zij haar collega's dit beleid te vertalen naar het alledaagse handelen in de klas. Zo is de kans op borging van een schoolontwikkelingstraject op het gebied van het verbeteren van lees- of rekenonderwijs en van de bereikte resultaten (denk aan lees- of rekenresultaten, kennis en -vaardigheden van leerkrachten, effectieve interventies, schoolbreed lees- of rekenbeleid, et cetera) veel groter dan alleen met hulp van buiten: de expertise is en blijft binnen de school aanwezig.

Ina Cijvat, Mandy Evers en Jarise Kaskens zijn senior consultants bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies te Amersfoort

Competentieprofiel van een lees- of rekencoach

1. INHOUDELIJKE COMPETENTIES

Het kennisniveau van de lees- of rekencoach is hoog. Zij is bekend met de factoren van effectief onderwijs en kent de doorgaande lijn van het lees- of rekenproces. Daarnaast beschikt zij over de specifieke kennis die nodig is voor de verschillende leerjaren en weet zij welke interventies van belang zijn voor de zwakke en zeer goede lezer of rekenaars.

Een lees- of rekencoach kent de factoren van effectief lees- of rekenonderwijs voor groep 1 tot en met 8:

- het stellen van hoge doelen
- goed aanbod
- hoeveelheid tijd die besteed moet worden aan het lees- of rekenonderwijs
- convergente differentiatie
- effectieve instructie
- vroegtijdig signaleren en reageren
- monitoring

Zij beschikt over lees- of rekeninhoudelijke kennis, zoals kennis:

- op het gebied van de doorgaande lijn, waaronder een goede lees- of rekenstart in groep 1-2 en de overgang naar het voortgezet onderwijs
- van het belang van een evenwichtige verhouding tussen inzicht en oefenen bij rekenen of het belang van extra tijd en instructie voor zwakke lezers
- van de lees- of rekendidactiek, schoolbreed
- over de opbouw van effectieve instructie, zowel op groepsniveau als bij verlengde instructie
- van de zwakke en sterke punten van de methode (helicopterview) en hoe de zwakke punten aangevuld kunnen worden

Een lees- of rekencoach kent interventies voor zwakke lezers of rekenaars, zoals:

- kennis over de interventies die van belang zijn in de betreffende onderwijsperiode bij zwakke lezers of rekenaars
- meer dan gemiddelde kennis over (ernstige) lees- of rekenproblemen

Een lees- of rekencoach weet veel van toetsen:

- zij weet welke vaardigheden getoetst worden en wat toetsuitslagen betekenen
- zij kan toetsresultaten op groeps- en schoolniveau analyseren en interpreteren

2. COACH/BEGELEIDER

De lees- of rekencoach kan:

- vertrouwen geven, inspireren en (beginnende) leerkrachten stimuleren
- competenties versterken van leerkrachten door constructieve feedback en begeleiding
- leerkrachten begeleiden bij het omgaan met verschillen tijdens de lees- of rekenles
- leerkrachten ondersteunen bij het analyseren van gegevens en het opstellen van (groeps)begeleidingsplannen
- lees- of rekenlesbezoeken uitvoeren aan de hand van vooraf bepaalde kijkpunten
- kritisch reflecteren op eigen handelen

3. COÖRDINATOR

De lees- of rekencoach kan:

- samen met de schoolleider, de interne begeleider en de rest van het team de lees- of rekenresultaten verhogen tot de gewenste normen en deze voor de toekomst handhaven
- voortgang en borging bewaken van afgesproken activiteiten tijdens een lees- of rekenverbetertraject (afspraken en procedures)
- zorg dragen voor een goede implementatie van een (nieuwe) lees- of rekenmethode
- toetsgegevens verzamelen en in samenwerking met interne begeleider en schoolleider interventies met het team bespreken en beleid vastleggen